

DREPT CIVIL ȘI PROCESUAL CIVIL

CZU 347.92

INTENTAREA PROCEDURII DE APEL: DEFICIENȚE NORMATIVE

Ina JIMBEL,
lector universitar, magistr
în drept, Facultatea de Drept,
USM

SUMAR

Apelul reprezintă o fază importantă a procesului de înfăptuire a justiției, având menirea de a completa sistemul de garanții procesuale alături de celelalte căi de atac. Cu toate acestea, actualmente, apelul nu constituie un obiectiv prioritar al investigațiilor științifice în Republica Moldova. Insuficiența preocupărilor, însă, nu este determinată de lipsa necesității de studiere a acestei instituții; or, cercetarea detaliată a normelor ce țin de judecarea apelului scoate la iveală un șir de curențe legislative, care duc la interpretarea greșită și aplicarea eronată a legislației în domeniu.

În prezentul articol vom supune analizei anumite norme care reglementează etapa de intentare a apelului, prevederi care, în opinia autorului, necesită o implicare neîntârziată din partea autorității legislative.

Cuvinte-cheie: apel, intentare, temeiuri, restituire, refuz, întreruperea termenului de apel, sancțiune procesuală.

Apelul completează sistemul de garanții procesuale alături de celelalte căi de atac. Importanța acestei instituții este tratată de renumitul jurist Bentam I., care menționa încă în secolul XVIII: „În lipsa dreptului de apel, instanțele de judecată, oricât de bune ar fi fost, ne-ar fi determinat să tremurăm în fața lor; gândurile despre hotărârile lor irevocabile ne-ar îngrozi. Nedreptatea individuală nu este periculoasă pentru liniștea în stat; dar neliniștea generală, neîncrederea generală ar putea duce la furtuni și întoarce totul cu capul în jos. Legiuitorul trebuie să atragă atenție deosebită acestei frici și să inspire poporului un sentiment profund de

INITIATION OF THE APPEAL PROCEEDINGS:
NORMATIVE DEFICIENCIES

SUMMARY

The appeal is an essential phase of the justice process, which aims to integrate the system of procedural guarantees along with other remedies. However, at present, the appeal is not enlisted as priority for the legal academic research in the Republic of Moldova. Nevertheless, this state of affairs is not caused by the lack of necessity to review this institution. The detailed appraisal of the rules on appeal procedure reveals a series of deficiencies that lead to the misinterpretation and misapplication of the civil procedural law. In this article, we will scrutinize certain rules governing the appeal, provisions which, in the opinion of the author, require immediate involvement of the legislator.

Key-words: appeal, initiation, grounds, restitution, refusal, interruption of the appeal, procedural sanction.

siguranță. Nimic nu produce atât de ușor o astfel de consecință binefăcătoare în raporturile cu instanțele de judecată, decât dreptul la apel” [9, p.55].

Cu toate acestea, actualmente, apelul nu constituie un obiectiv prioritar al investigațiilor științifice în Republica Moldova și asta – în timp ce analiza detaliată a normelor relative apelului scoate la iveală un șir de curențe legislative, care duc la interpretarea greșită și aplicarea eronată a legislației în domeniu.

În continuare, vom supune cercetării anumite norme ce țin de intentarea procedurii în apel, care necesită o implicare neîntârziată a autorității legislative.

Apelantul depune cererea de apel conform rigurilor legale, ce țin de termen, formă, conținut, la prima instanță, care, ulterior, o va transmite la Curtea de Apel după scurgerea termenului de atac prevăzut de lege.

În conformitate cu art.368 CPC [2, art.386], dacă cererea de apel nu întrunește condițiile prevăzute de art.364 și 365 și dacă cererea este depusă fără plata taxei de stat, instanța de apel dispune, printr-o încheiere, să nu se dea curs cererii, acordând apelantului un

termen pentru lichidarea neajunsurilor. Potrivit alin.(3) al articolului menționat, încheierea instanței de apel de a nu da curs cererii poate fi atacată cu recurs. Deci, spre deosebire de încheierea de a nu da curs cererii din prima instanță (art.171 CPC), unde situația rămâne a fi în continuare incertă la faza apelului, lucrurile sunt destul de clare în ceea ce ține de posibilitatea atacării; or, acest lucru, precum s-a menționat, este prevăzut expres. Cu regret însă, legiuitorul nu a menționat expres dacă recursul împotriva încheierii în discuție întrerupe sau suspendă curgerea termenilor procedurali (termenul stabilit pentru lichidarea neajunsurilor sau termenul de atac al hotărârii).

Vom proiecta o situație: Apelantul declară apel împotriva hotărârii primei instanțe. Instanța de apel nu dă curs cererii, pe motiv de neachitare a taxei de stat. Apelantul consideră ilegală încheierea și, evident, în loc să înlăture neajunsurile în termenul acordat, atacă cu recurs încheierea. Respectiva încheiere urmează, în conformitate cu art.426 CPC [2] să fie examinată în termen de 3 luni de către Curtea Supremă de Justiție. Astfel, în cazul în care Curtea Supremă de Justiție va respinge recursul ca neîntemeiat, apelantul s-ar pomeni în situația în care nu a îndeplinit în termen indicațiile instanței de apel și, deci, cererea ar urma să fie restituită. Depunerea repetată, de asemenea, ar fi inoportună, din cauza expirării termenului de declarare a apelului de atac.

În capitolul IX CPC, unde găsim reglementate termenele de procedură, nu sunt prevăzute temeuri generale de întrerupere a termenelor procesuali, iar temeii de suspendare a acestora este doar suspendarea procesului.

În mod special, întreruperea termenului de apel este prevăzută la art.362 alin.(2) CPC. În conformitate cu norma dată, termenul de apel se întrerupe prin decesul participantului la proces, care avea interes să facă apel sau prin decesul mandatarului, căruia i se comunicase hotărârea. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Privind procedura de judecare a cauzelor civile în ordine de apel”, nr.6 din 11.11.2013 [5] nu este mai explicită la acest capitol. În pct.9 al Hotărârii se menționează că, în cazul în care apelantul îndeplinește în termen indicațiile din încheiere, apelul se consideră depus la data prezentării inițiale, iar dacă apelantul nu va îndeplini în termen indicațiile instanței de apel, apelul va fi restituit printr-o încheiere susceptibilă de recurs.

În acest sens, menționăm că, în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la examinarea pricinilor civile în ordine de apel”, nr.15 din 03.10.2005 [4] (actualmente abrogată) cu privire la examinarea pricinilor civile în ordine de apel, în pct.19 era prevăzut expres: „Dat fiind faptul că încheierea de a nu da curs cererii de apel poate fi atacată cu recurs, depunerea recursului va întrerupe curgerea termenului ju-

diciar și el curge din nou, după examinarea recursului de către instanța de recurs”.

În practică, lipsa de previzibilitate în comportamentul instanțelor determină justițiabilii să caute soluții pentru a se asigura într-un oarecare mod de pierderea termenelor procedurali și, de regulă, atacă încheierea, înlăturând neajunsurile, în același timp.

De exemplu, într-un dosar (nr.3r-148/2014) în care intimat era Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, iar apelant – o Companie aeriană, instanța de apel a emis o încheiere de a nu da curs cererii de apel pe motiv că nu a fost achitată taxa de stat. Instanța de apel nu a ținut cont de faptul că litigiul era de contencios administrativ, litigii în care reclamantii sunt scutiți de taxa de stat. Evident, Compania a atacat încheierea respectivă, însă, din cauza neclarităților legislative, a achitat taxa de stat pentru a nu i se invoca ulterior scurgerea termenelor.

Curtea Supremă de Justiție a casat încheierea nominalizată, iar, ca rezultat, Compania a solicitat restituirea taxei achitate, fapt care poate dura și până la un an.

Astfel, considerăm că este necesar de introdus în art.368 CPC un nou alineat, care ar soluționa problema descrisă mai sus.

Aici se impune analiza a două variante: „suspendarea termenului” sau „întreruperea” acestuia și alegerea celei mai bune soluții.

Spre deosebire de doctrina și legislația civilă care prevede expres aceste două concepte, legislația procesual civilă nu reglementează deosebirea dintre ele. Legislația civilă, însă, diferențiază aceste două concepte prin prisma cauzelor ce duc la suspendare sau întrerupere și efectele acestora. Dacă în primul caz curgerea termenului de prescripție extinctivă continuă de la data încetării împrejurărilor care servesc drept temei pentru suspendarea cursului prescripției extinctive, iar termenul scurs în perioada în care cursul prescripției extinctive este suspendat nu se include în termenul de prescripție extinctivă (art.274 alin.(3) Codul civil). În cazul întreruperii, după încetarea întreruperii cursului prescripției extinctive, începe să curgă un nou termen, iar timpul scurs până la întreruperea cursului prescripției extinctive nu se include în noul termen de prescripție extinctivă (art.277 alin.(2) Codul civil).

Totuși, ținând cont de esența conceptelor de „suspendare” și „întrerupere” și luând în considerație principiul dreptului la apărare, considerăm că mai oportună ar fi utilizarea noțiunii de întrerupere. În acest sens, expunem următoarele argumente.

În practică, termenul de înlăturare a neajunsurilor stabilit de instanță este de 7-10 zile. Dacă apelantul nu este de acord cu încheierea de a nu da curs, acest termen va fi utilizat pentru întocmirea cererii de recurs. În cazul în care, în final, Curtea Supremă de Justiție va menține încheierea Curții de Apel, este firesc ca ape-

lantului să i se ofere din nou întregul termen de înlăturare a neajunsurilor, pentru ca el să reușească să se conformeze rigorilor.

Deci, ținând cont de cele expuse mai sus, considerăm că art.368 CPC urmează să fie completat cu un nou alineat, cu următorul conținut: **„Depunerea recursului întrerupe curgerea termenului stabilit pentru înlăturarea neajunsurilor. Termenul de înlăturare a neajunsurilor începe să curgă din nou din momentul comunicării deciziei instanței de recurs”**.

Continuând șirul deficiențelor normative ce țin instituția „a nu da curs cererii”, relevăm că prin Legea nr.155 din 05.07.2012, legiuitorul a introdus un șir de modificări la Codul de procedură civilă, printre care și condiționarea emiterii hotărârii integrale de anumite temeiuri expres prevăzute în art.236 CPC. Astfel, judecătorii primei instanțe emit inițial hotărârea nemotivată și doar în cazurile în care participanții la proces, în termen de 30 de zile de la pronunțarea dispozitivului hotărârii, solicită în mod expres redactarea hotărârii integrale și, în termen de 30 de zile de la pronunțarea dispozitivului hotărârii depun cerere de apel, hotărârea judecătorească urmează să fie recunoscută și executată pe teritoriul altui stat, se întocmește hotărârea integrală.

Reieșind din noile circumstanțe, legiuitorul a introdus alin.(1¹) la art.365 CPC, prin care a autorizat depunerea cererii de apel nemotivate cu posibilitatea depunerii unei cereri suplimentare după primirea hotărârii integrale. Însă, legiuitorul nu a prevăzut termenul în interiorul căruia apelantul urmează să depună cererea suplimentară după primirea hotărârii integrale. Evident de această situație ar putea profita cei care au intenția de a tergiversa procesul de judecată.

Instanțele de apel au decis să soluționeze lacuna dată prin emiteria încheierilor de a nu da curs cererii de apel nemotivate, stabilind termenele pentru întocmirea și prezentarea cererii suplimentare.

Deși, la prima vedere, pare a fi o soluție efectivă, considerăm că aceasta contravine legii procesuale și nu trebuie să fie aplicată de către instanțele naționale. În susținerea poziției sus menționate, vom prezenta următoarele argumente. Cazurile în care nu se dă curs cererii de apel sunt expres prevăzute de lege și anume în art.368 CPC, care, la rândul său, face trimitere la art.364, 365 CPC. Astfel, ținând cont de prevederile invocate, identificăm următoarele temeiuri de a nu da curs cererii de apel:

1. Nu a fost achitată taxa de stat.

2. Cererea și înscrisurile nu au fost depuse într-un număr suficient de copii sau nu au fost legalizate în modul stabilit.

3. Înscrisurile alăturate, redactate într-o limbă străină, s-au depus netraduse și/sau necertificate în modul stabilit de lege.

4. În cererea de apel nu s-a indicat:

- a) instanța căreia îi este adresat apelul;
- b) numele sau denumirea, domiciliul sau sediul apelantului, calitatea lui procedurală;
- c) hotărârea atacată, instanța care a emis-o, completul de judecată, data emiterii;
- d) motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază apelul;
- e) probele invocate în susținerea apelului;
- f) solicitarea apelantului;
- g) numele și domiciliul martorilor, dacă se cere a fi citați în apel.

5. Nu au fost anexate documentele necesare.

După cum am menționat mai sus, deși legea prevede că în cererea de apel urmează să fie indicate motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază apelul, probele invocate în susținerea apelului, în conformitate cu art. 365 alin.(1¹) CPC, acestea pot fi incluse într-o cerere de apel suplimentară, depusă după data întocmirii hotărârii integrale.

Pornind în general de la teoria dreptului procesual civil, putem menționa că acțiunea de a nu da curs este o sancțiune procesuală aplicată de instanță în cazul în care apelantul a încălcat ordinea de depunere a cererii de apel. Potrivit art.10 alin.(1) CPC, sancțiunile procedurale sunt urmările nefavorabile, stabilite de normele de drept procedural civil, care survin pentru subiectul obligat în raport procedural, în caz de neîndeplinire sau de îndeplinire defectuoasă a unui act de procedură, precum și în caz de exercitare abuzivă a unui drept procedural. Iar în conformitate cu alin.(2) al aceluiași articol, efectuarea necorespunzătoare a actelor de procedură poate fi invocată în fiecare caz de comitere a încălcării legii [...].

Deci, pentru a emite o încheiere de a nu da curs, trebuie să existe o încălcare a legii, o efectuare necorespunzătoare a actelor de procedură. Însă, depunerea cererii, fără a indica elementele prevăzute la art.365 alin.(1) lit.d), e) CPC, nu este o încălcare. Justificarea instanțelor prin faptul că doar astfel poate fi evitată tergiversarea intenționată a procesului este irelevantă; or, orice restricție de adresare în justiție este privită ca o încălcare a principiului accesului la justiție. Pentru ca restricția să fie compatibilă cu principiul enunțat, trebuie să se respecte anumite condiții. În primul rând, ele trebuie să fie prevăzute de lege. Totodată, restricțiile sau condițiile prevăzute de lege pentru exercitarea dreptului de acces la justiție trebuie să fie subordonate unui scop legitim și să fie proporționale cu scopul urmărit [3, p.207].

Literatura de specialitate este unanimă în ceea ce privește formalismul și rigiditatea procesului civil, acestea fiind una dintre particularitățile-cheie ale relațiilor procesual civile.

În acest sens, autorii români susțin că întotdeauna „conținutul raporturilor procesuale, posibilitatea realizării sau nerealizării lor sunt prevăzute de lege” [6, p.167]. Și autorii ruși prezintă aceeași poziție: „Activitatea judiciară se desfășoară după reguli rigurose determinate de lege. Normele care reglementează desfășurarea procesului civil alcătuiesc o parte importantă a dreptului. Ele disciplinăază cu scrupulozitate regulile care trebuie respectate în desfășurarea activității judiciare” [7, p.4].

Autorii autohtoni menționează că „raporturile procesuale civile apar doar ca raporturi juridice reglementate de normele de drept. Spre deosebire de alte ramuri de drept, în care unele relații între subiecți nu au un caracter juridic, nefiind reglementate, în cadrul procesului civil nu pot fi efectuate actele de procedură în lipsa normelor de drept care ar reglementa aceste acte. Astfel, cum a fost arătat anterior, aplicarea prin analogie a legii procesuale este permisă doar în anumite situații limitate. Aceasta rezultă din caracterul formalist al procesului civil” [1, p.75]. Nu se admite aplicarea prin analogie a normei de drept care derogă de la dispozițiile generale, restrânge drepturi sau stabilește sancțiuni suplimentare.

Ținând cont de cele menționate mai sus, considerăm că este impetuoasă completarea art.365 (1¹) CPC cu următoarele prevederi: „Cererea de apel suplimentară se depune în termen de 15 zile de la data comunicării hotărârii integrale. Termenul de 15 zile este termen de decădere și nu poate fi restabilit”.

După cum s-a menționat mai sus, în funcție de rigurile nerespectate, instanța fie nu va da curs cererii de apel, fie va restitui cererea de apel. La capitolul restituirii, de asemenea, depistăm inconsecvențe legislative. Deși recente modificări introduse de legiuitor au avut menirea să elimine aceste neregularități, depistăm în continuare anumite incoerențe legislative.

Astfel, până la noile modificări, în Codul de procedură civilă nu erau prevăzute acțiunile procesuale care urmează să le îndeplinească judecătorul, dacă depista existența temeiurilor prevăzute de art.369 CPC (temeiuri de restituire a cererii de apel), după primirea cererii de apel. Evident, restituirea cererii nu ar fi posibilă, deoarece ea a fost deja primită și pusă pe rolul instanței. De asemenea, judecătorul nu putea nici să scoată cererea de pe rol, deoarece nu există o prevedere legală care să permită această acțiune procesuală.

În practica judiciară soluția adoptată de majoritatea instanțelor de apel era respingerea apelului și menținerea hotărârii. Această soluție nu corespunde rigorilor legale, deoarece instanța realizează una din acțiunile prevăzute de art.385 CPC - numai după judecarea în fond a cauzei, emițând o decizie. Dar instanța nu trebuie să examineze apelul în fond, dacă depistează temeiurile prevăzute de art.369 CPC, ci să finalizeze procesul, cu emiterea unei încheieri. În acest sens, menționăm că, în conformitate cu art.14 alin.(5)

CPC, dispoziția judecătorească, prin care se soluționează fondul apelului și recursului, se emite în formă de decizie, iar la soluționarea problemelor, prin care nu se rezolvă fondul apelului și recursului, dispoziția se emite în formă de încheiere. Astfel, încercând să remedieze situația, legiuitorul a introdus două alineate noi în art.374 CPC, suplinind, astfel temeiurile de încetare a procedurii în apel; or, până la modificări, temei de încetare a procedurii în apel era doar retragerea apelului de către apelant (art.374 alin.(3) CPC).

Cu toate acestea, lacunele existente nu au fost soluționate în întregime.

Pentru a clarifica aspectele sus-menționate, trebuie să pornim de la analiza esenței acestor două concepte: „refuzul în primirea cererii” – „încetarea procesului”, „restituirea cererii” – „scoaterea cererii de pe rol”.

În general, pornirea procesului judiciar pe o acțiune civilă poate fi considerată oportună doar în prezența tuturor premiselor dreptului la acțiune și a respectării tuturor condițiilor de realizare a dreptului la intentarea acțiunii [1, p.244]. Premisele dreptului la intentarea acțiunii sunt fapte cu caracter procesual, de existența sau inexistența cărora legea stabilește apariția dreptului subiectiv la intentarea acțiunii pe pricina respectivă [1, p.245]. Natura juridică a premiselor dreptului la acțiune le conferă acestora caracter ireparabil [1, p.246]. Dacă se constată nerespectarea premiselor dreptului la acțiune, judecătorul va refuza primirea cererii (art.169 CPC), iar dacă acestea se vor constata după primirea cererii, judecătorul va dispune încetarea procesului (art.265 CPC).

Condițiile dreptului la intentarea acțiunii sunt acele fapte juridice cu caracter procesual care stabilesc ordinea procesuală de realizare a dreptului la intentarea acțiunii. Nerespectarea acestora va duce la restituirea cererii (art.170 CPC) la faza intentării acțiunii sau la scoaterea cererii de pe rol (art.267 CPC) la faza pregătirii sau dezbaterii judiciare.

Astfel, refuzul în primirea cererii și încetarea procesului sunt acțiuni care trebuie efectuate de judecător atunci când el depistează circumstanțe care împiedică persoana să-și realizeze dreptul la intentarea acțiunii, iar restituirea și scoaterea cererii de pe rol se realizează atunci când persoana, deși are dreptul la acțiune, nu l-a realizat în conformitate cu cerințele prevăzute de lege – încălcări care pot fi reparate. Anume pornind de la esența acestor instituții, legiuitorul urmează să reglementeze acțiunile judecătorului la faza judecării apelului. Evident, teoria premiselor și condițiilor este inerentă instituției intentării acțiunii în primă instanță. Cu toate acestea, apelul presupune, de asemenea, intentarea unei proceduri deja în apel și nu putem nega că noțiunile respective sunt aplicabile în faza dată. Mai mult ca atât, în conformitate cu art.19 lit.e) din Legea privind actele legislative, nr.780 din 27.12.2001 „termi-

nologia utilizată în actul elaborat este constantă și uniformă, ca și în celelalte acte legislative și în reglementările legislației comunitare; se va utiliza unul și același termen, dacă este corect, iar folosirea lui repetată exclude confuzia”.

Ținând cont de cele expuse mai sus și analizând temeiurile de restituire prevăzute în art.369 CPC, putem deduce că nu toate temeiurile, pot avea ca efect restituirea cererii de apel, ci doar cel prevăzut de art.396 alin.(1) lit.a) CPC. Doar acest temei poate fi considerat drept încălcare a condiției care stabilește ordinea procesuală de realizare a dreptului de intentare a procedurii în apel, precum și cel prevăzut de art.396 alin. (1) lit. e) CPC, când apelantul solicită anume restituirea apelului.

Revenind la modificările legislative recente, expuse mai sus, rămân în continuare neclare anumite aspecte. În primul rând, de ce legiuitorul a ignorat în calitate de temei de încetare a procedurii în apel cazul în care „apelantul a înaintat o nouă pretenție neexaminată în prima instanță” (art.369 alin.(1), lit.c) CPC)? Și în al doilea rând, de ce instanța a lăsat fără soluție în cazul în care, după primirea cererii, aceasta va constata încălcarea alin.(3) art.365 CPC sau neachitarea în timpul stabilit de judecător a taxei de stat în cazul eșalonării sau amânării achitării acesteia?

Celelalte temeiuri prevăzute ar trebui să constituie temeiuri de refuz în primire, deoarece ele țin de însăși dreptul de intentare a procedurii în apel și au caracter ireparabil.

Reieșind din cele menționate, soluțiile pentru care optăm sunt următoarele:

1) Consacrarea instituției refuzului la faza examinării apelului, astfel încât temeiurile de restituire să rămână cele prevăzute actualmente la art.369 alin.(1) lit. a) și e) CPC, iar temeiuri de refuz să fie cele prevăzute în prezent la art.369 alin.(1) lit. b), c), d) și f) CPC.

2) Completarea reglementărilor care prevăd posibilitatea încetării procedurii în apel cu încă un temei: apelantul a înaintat o nouă pretenție neexaminată în prima instanță.

3) Consacrarea instituției scoaterii cererii de apel de pe rol. În calitate de temeiuri ar fi: încălcarea alin. (3) art.365 CPC, depistată după primirea cererii, neachitarea în timpul stabilit de judecător a taxei de stat, în cazul eșalonării sau amânării achitării acesteia.

În acest sens, menționăm că în Codul de procedură civilă al Republicii Belarus [8] anume după modelul menționat sunt reglementate acțiunile judecătorului la faza primirii și examinării cererii de apel. În conformitate cu art.408 CPC al Republicii Belarus, judecătorul refuză primirea cererii:

- a) persoanelor care nu au dreptul la apel;
- b) dacă hotărârea nu poate fi atacată cu apel;
- c) persoanelor care au pierdut termenul de atac prevăzut de Cod, dacă i s-a refuzat în repunere.

În conformitate cu art.417 al Codului de procedură civilă din Republica Belarus, instanța va înceta procedura în apel, dacă cererea de apel a fost primită cu încălcarea prevederilor art.408 al aceluiași cod.

Referințe bibliografice:

1. Belei E ș.a. *Drept procesual civil. Partea generală*. Chișinău: Cartea juridică, 2014. 444 p.
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Nr.225 din 30.05.2003. Republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.130-134.
3. Deleanu I. *Tratat de procedură civilă*, vol. I. București: Universul juridic, 2013, p. 1101.
4. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la examinarea pricinilor civile în ordine de apel”, nr.15 din 03.10.2005 (abrogată). În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2006, nr.1, p.7.
5. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Privind procedura de judecare a cauzelor civile în ordine de apel”, nr.6 din 11.11.2013. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=193 (vizitat 10.10.2017).
6. Leș I. *Tratat de drept procesual civil*. București: All Beck, 2011. 952 p.
7. Вершинин А. и.д. *Гражданский процесс. Учебник*. Москва: Проспект, 2001. 544 с.
8. Гражданский Процессуальный Кодекс Республики Беларусь. http://kodeksy-by.com/grazhdanskij_protseussualnyj_kodeks_rb.htm (vizitat 12.10.2017).
9. Смагина Е. *Теоретические аспекты апелляционного производства по обжалованию решений и определений мировых судей*. <http://www.dissercat.com/content/teoreticheskie-aspekty-apellyatsionnogo-proizvodstva-po-obzhalovaniju-reshenii-i-opredelenii> (vizitat 12.10.2017).

